

afdeling ECP

d.d. 6 september

dossiernr. K1170

onderwerp: Ondertekenen aanvullende overeenkomsten inzake financiering Rodin Broadband Groningen bv.

documentnr. 2018-060213

Vertrouwelijk

1. Inhoud

Op 18 juli 2017 heeft uw college besloten om, in het kader van de Subsidieregeling Snel Internet Groningen (zaaknummer 654426 en corr.nr. 2016-57.830) een subsidie te verstrekken aan Rodin Broadband Groningen B.V. van maximaal € 29.485.546,- in de vorm van een lening en € 10.000.000,- in de vorm van een subsidie à fonds perdu (dossiernummer 654426, documentnr. 2017-066.058/29/V9). De subsidie wordt verleend voor het aanleggen van een Next Generation Access Netwerk in de provincie Groningen.

Ter uitvoering van het besluit tot subsidieverlening heeft uw college op 14 november 2017 besloten tot het aangaan van een leningsovereenkomst tussen de provincie Groningen als geldgever en Rodin Broadband Groningen bv (Rodin) als geldnemer vastgesteld welke overeenkomst op 17 november 2017 ondertekend is door de commissaris van de Koning (dossiernummer k6858). Aan de belangrijkste voorwaarde opgenomen in onderdeel a. van artikel 9.2. werd nog niet voldaan.

Artikel 9.2., lid a. *Geldnemer heeft naar genoegen van de geldgever aangetoond dat de Rodin Group de vereiste cofinanciering ad € 13.383.000,- heeft verkregen en hierover nog steeds beschikt.*

ABN AMRO als medefinancier

Om te voldoen aan het bepaalde in artikel 9.2 van de leningsovereenkomst is er een kredietfaciliteit van € 17 miljoen door ABN AMRO bank beschikbaar gesteld aan Rodin Broadband Groningen bv. Deze faciliteit bestaat uit 2 delen: Faciliteit A van € 13 miljoen en Faciliteit B van € 4 miljoen, waarvan faciliteit B alleen aangesproken kan worden als voldaan wordt aan een aantal aanvullende voorwaarden omtrent de vraagbundeling. Deze kredietovereenkomst heeft invloed op de eerder afgesloten leningsovereenkomst tussen de provincie en Rodin Broadband Groningen bv. Daarom is als opschortende voorwaarde voor daadwerkelijke verstrekking van dit krediet door ABN AMRO opgenomen dat er een samenwerkingsovereenkomst (intercreditor agreement (zie bijlage: Samenwerkingsovereenkomst (Rodin)) afgesloten wordt tussen ABN AMRO, Rodin Broadband Groningen b.v. en de provincie.

Ten gevolge van de kredietovereenkomst tussen Rodin Broadband Groningen bv en ABN AMRO treden er ook wijzigingen op in de leningsovereenkomst die tussen de Provincie en Rodin Broadband Groningen bv is gesloten. Deze wijzigingen zijn vastgelegd in een Addendum op de leningsovereenkomst (zie bijlage: Addendum Leningsovereenkomst Provincie Groningen en Rodin Broadband Groningen bv). De samenwerkingsovereenkomst en het Addendum liggen nu voor besluitvorming voor in uw college.

Proces van totstandkoming van definitieve samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie en ABN AMRO

Op 24 juni jl. is door ABN AMRO, via Rodin Broadband, een eerste concept Samenwerkingsovereenkomst aan de provincie voorgelegd. Uit een eerste analyse bleek dat de financiële positie van de provincie, als deze akkoord zou gaan met deze concept overeenkomst, aanzienlijk zou verslechteren ten opzichte van de oorspronkelijke leningsovereenkomst zoals afgesloten tussen Rodin Broadband Groningen bv en de provincie. Op basis van deze concept overeenkomst zou de provincielening gezien worden als achtergesteld op die van ABN AMRO, waarbij ook nog sprake was van extra risico voor de provincie op (een deel van) de door ABN AMRO verstrekte gelden. Op basis hiervan is besloten om de concept samenwerkingsovereenkomst niet te accepteren en een onderhandelingsproces in te gaan met ABN AMRO en Rodin Broadband Groningen bv. Om in dit complexe proces een gedegen advies en concept overeenkomst aan uw college voor te kunnen leggen zijn er een tweetal adviseurs ingehuurd: EY Transaction Advisory Services en PlasBossinade Advocaten.

EY Transaction Advisory Services

EY Transaction Advisory Services (EY TAS) is door de provincie gevraagd de complete externe bankfinanciering te beoordelen en een analyse op te stellen van de invloed die de financiering door ABN AMRO op de provinciale lening aan Rodin Broadband Groningen bv heeft. Primair onderdeel hiervan is het auditen van de zogenaamde Cashflow Waterfall (zie bijlage: uitwerking Cashflow Waterfall Rodin 20180717);

een schematische weergave van hetgeen vastgelegd wordt in de samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie, Rodin Broadband Groningen bv en ABN AMRO inzake de aflossingen en rentebetalingen aan de twee schuldeisers.

PlasBossinade Advocaten

PlasBossinade Advocaten is gevraagd om te adviseren inzake de juridische consequenties van de samenwerkingsovereenkomst op de provinciale lening en de juridische positie van de provincie na het sluiten en ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst. Tevens is men gevraagd het addendum op de leningsovereenkomst tussen de provincie en Rodin Broadband Groningen bv, juridisch te toetsen en waar nodig aan te laten passen.

Eerste conclusies

Zowel EY TAS als PlasBossinade Advocaten hebben de provincie na analyse van de eerste concept samenwerkingsovereenkomst afgeraden om deze te tekenen. Hun conclusies waren dat de financieringsrisico's en projectrisico's door ABN AMRO en Rodin Broadband Groningen bv te eenzijdig bij de provincie neergelegd werden. Op een groot aantal punten is aangegeven welke voor de provincie onacceptabel waren, welke punten belangrijk voor de provincie zijn maar niet onacceptabel en welke punten "nice to have" zouden zijn om in de overeenkomst en het addendum op te nemen.

Proces van onderhandeling met ABN AMRO en Rodin Broadband Groningen bv

Vooropgesteld dat de toetreding van ABN AMRO als kredietverstrekker ten principale (nadelige) gevolgen heeft voor de juridische en financiële positie van de provincie als leninggever aan Rodin Broadband Groningen bv is een onderhandelingstraject ingegaan met als uitgangspunt om deze verzwakking van de positie van de provincie zo veel mogelijk te beperken en waar mogelijk zelfs te verbeteren.

Met de lijst van EY TAS en PlasBossinade Advocaten zijn medewerkers van de afdelingen ECP en FC, daarin bijgestaan door de experts van beide genoemde partijen, onderhandelingen gestart met ABN AMRO en Rodin Broadband Groningen bv, die op hun beurt weer bijgestaan werden door hun advocaten.

De uitkomsten van deze onderhandelingen hebben er toe geleid dat er een finale versie van de samenwerkingsovereenkomst is gekomen die evenwichtiger is geworden en waarin een aanzienlijke verbetering is opgetreden in de juridische en financiële positie van de provincie ten opzichte van de eerdere versies. Deze overeenkomst ligt nu voor bij uw college ter accordering en ondertekening door de commissaris van de Koning.

Eindconclusies en adviezen ET TAS en PlasBossinade Advocaten

Zowel EY TAS (zie bijlage 180828 Notitie risicoanalyse Rodin Broadband Groningen BV.pdf) als PlasBossinade Advocaten (zie bijlage: Provincie Groningen/advies SamenwerkingsOVK Snel internet) hebben hun eindconclusies en adviezen in een notitie opgesteld. Dit zijn de belangrijkste punten en conclusies van beide partijen.

EY Transaction Advisory Services

In hun adviesrapport concludeert EY Transaction Advisory Services dat de provincie er, in de nu voorliggende versie van de samenwerkingsovereenkomst, op een groot aantal punten sterk op vooruit is gegaan ten opzichte van eerdere versies.

Er resteert een aantal bevindingen, waarop actie ondernomen is:

1. Men heeft geadviseerd om de uitkomsten van de technische audit en doorrekening van de finale businesscase van Rodin Broadband, welke op dit moment plaatsvinden als opschortende voorwaarde voor uitbetaling van verdere voorschotten/termijnbedragen op te nemen in het addendum op de leningsovereenkomst tussen de provincie en Rodin Broadband Groningen bv.
2. De eisen zoals door ABN AMRO gesteld voor uitkeren van de kredietfaciliteit B (van € 4 miljoen) zijn aangescherpt. ABN AMRO heeft per mail aangegeven dat men bij de evaluatie van dit punt bereid is om flexibiliteit te betrachten op het moment dat deze bepaling opportuun is. Besloten is om deze bepaling te laten staan zoals het er nu in staat. Dit is mede ingegeven door de constatering dat alle partijen hebben ingestemd met een nieuwe beoordeling van de businesscase na realisatie van het netwerk in het aardbevingsgebied;
3. In artikel 15.2.d.i van de kredietovereenkomst tussen Rodin Broadband Groningen bv en ABN AMRO wordt vermeld dat de vervroegde terugbetaling van Lening B na 5 jaar, 75% van het saldo op de lock-up is. Er wordt niet vermeld dat eventuele saldi op de lock-up voor de Provincie, hier geen

- onderdeel van uitmaken. ABN AMRO heeft per email aangegeven dat eventuele uitgestelde aflossingen van de Provincie op de lock-up geen deel uitmaken van de 75% cash sweep.
4. Het tekenen van onderhavige samenwerkingsovereenkomst betekent dat de aflossingsvrije periode voor de provincie een jaar langer wordt dan in de oorspronkelijke overeenkomst vastgelegd. Dit is voor de provincie acceptabel omdat in het addendum is vastgelegd dat nadat de ABN AMRO financiering is afgelost de provinciale lening in de resterende looptijd wordt afgelost naar nul.
 5. Door Rodin Broadband Groningen bv is bevestigd dat er een business interruptor verzekering is afgesloten
 6. Het opnemen van een "overwinstclausule" in het addendum op de leningsovereenkomst tussen de provincie en Rodin Broadband Groningen bv. Hierop is het volgende opgenomen in dit addendum: *Indien Geldnemer in enig boekjaar een bedrijfsresultaat na belastingen realiseert, wat leidt tot een rendement op eigen vermogen dat hoger ligt dan 15% (jaar op jaar), dan draagt hij een proportioneel aandeel van het saldo boven dit rendement af aan Geldgever ter vervroegde aflossing van de Lening, waarbij geldt dat het af te dragen aandeel de omvang weerspiegelt van het ingebrachte eigen vermogen en de achtergestelde lening door Rodin Group B.V. ten opzichte van het uitstaande bedrag onder de door Geldgever beschikbaar gestelde Lening, een en ander voor zover niet in strijd met de ABN AMRO Kredietovereenkomst en de Samenwerkingsovereenkomst. Deze vervroegde aflossing mag de continuïteit van de onderneming niet in gevaar brengen.*
 - 7.

De belangrijkste conclusie van EY TAS met betrekking tot het risicoprofiel van de provincie is, dat alle betrokkenen er mee ingestemd hebben dat er een nieuw evaluatiemoment van de businesscase plaatsvindt na de realisatie van de aanleg van het NGA netwerk in het aardbevingsgebied. Hierdoor beperkt het feitelijke financiële risico voor de provincie zich op dit moment tot € 5,7 miljoen.

PlasBossinade Advocaten

In haar adviesrapport (bijlage) concludeert PlasBossinade Advocaten dat er een aanzienlijke verbetering is opgetreden in de positie van de Provincie. Zo zijn er voor de Provincie meer zekerheden en de opbrengst zal gedeeld worden op een evenwichtige wijze. Maar er blijven nog steeds een beperkt aantal risico's, te weten:

"De belangrijkste juridische risico's zijn gezien al het voorgaande gelegen in het recht van de Bank om:

- (i) de kredietfaciliteit in beperkte mate te wijzigen,
- (ii) exclusief uit te winnen, mede op naam van de Provincie, en
- (iii) de Vordering of de Samenwerkingsovereenkomst over te dragen aan een derde, ook al is dat recht beperkt tot bepaalde typen derden en dient in ieder geval overleg met de Provincie plaats te vinden.

De ABN AMRO is een gedegen Nederlandse partij die het zich niet kan veroorloven om een maatschappelijk project als het onderhavige zonder goede grond ten gronde te (doen) richten of rechtstreeks over te dragen aan een partij die het project louter voor het eigen gewin zal 'uitkleden'. Een eventuele koper, ook al behoort deze tot de categorie bank, overheid of institutionele belegger, heeft heel andere belangen en maakt andere afwegingen. Middels het thans opgenomen kettingbeding is een opvolgend financier in ieder geval gebonden aan dezelfde beperkingen als de Bank op zich heeft genomen, terwijl de Provincie tevens onder bepaalde omstandigheden een kooprecht heeft en daarmee de zaak in eigen handen kan nemen. De risico's kunnen nog verder gemitigeerd worden door middels het Addendum Rodin te verbieden andere activiteiten te ontplooiën dan het Project.

De Provincie zal daarom zelf een afweging moeten maken tussen genoemde risico's en het maatschappelijk belang van dit Project, daarbij meewegend de kans dat er een andere financier gevonden kan worden die bereid is op voor de Provincie en de Vennootschap gunstiger voorwaarden te financieren."

Tevens onderschrijft PlasBossinade Advocaten de constatering dat er na aanleg van het aardbevingsgebied op juridische gronden de mogelijkheid bestaat tot een evaluatie van het gehele project en de verplichting voor de provincie om over te gaan tot verstrekking van de overige leningdelen die betrekking hebben op de aanleg buiten het aardbevingsgebied. Dit is in de adviesnotitie als volgt verwoord:

"Indien na de ontsluiting van het bevingsgebied zou blijken dat niet aan de voorwaarden van de Bank is voldaan voldoet de Vennootschap naar mijn oordeel ook niet langer aan de voorwaarde van de Provincie onder art. 9.2.a van de Leningsovereenkomst en zal de Provincie derhalve niet gehouden zijn nieuwe trekkingsverzoeken te honoreren"

Stand van zaken project uitrol snel internet in de provincie Groningen door Rodin Broadband Groningen bv

Het project dat moet leiden tot de aanleg en realisatie van een toekomstbestendig NGA netwerk voor snel internet in de provincie Groningen is begin 2018 van start gegaan. Op het moment van schrijven van dit voorstel is gestart met de aanleg in Noord-West Groningen, waar diverse glasvezeltracés en zendmasten voor draadloze verbindingen zijn gerealiseerd. Tevens is in de gemeenten De Marne, Bedum, Winsum en Eemsmond de inschrijving voor abonnementen gestart. Dit is tot nu toe een succes gebleken. Daar waar het voor de gezonde realisatie van de businesscase nodig is dat 50% van de mogelijke aansluitingen een abonnement afneemt is dit in alle genoemde gemeenten gehaald. Op dit moment is het percentage deelnemers in deze gemeenten als volgt:

Gemeente De Marne:	67%
Gemeente Winsum:	54%
Gemeente Eemsmond:	61%

In totaal moeten er voor een gezonde businesscase in het aardbevingsgebied +- 2400 aansluitingen verkocht worden. Dat aantal is nu de 1000 gepasseerd en zal, als deze ontwikkeling zich voortzet, naar verwachting gehaald worden.

Stand van zaken financieel

Rodin Broadband Groningen bv is gestart met het project en heeft na ondertekening van de leningsovereenkomst een eerste voorschot/termijnbedrag ontvangen van € 590.400,- voor fase 1a, op 11 juni 2018 heeft uw college een voorschotbetaling/trekkingsverzoek goedgekeurd van € 730.000,- voor fase 1b en op 31 juli 2018 is er een derde voorschot/termijnbedrag van € 700.000,- verstrekt voor fase 2a. De laatste twee voorschotten zijn, omwille van de voortgang van de uitvoering van het project, verstrekt in afwijking van het bepaalde in artikel 9.2. van de leningsovereenkomst.

Samenvattend kan gesteld worden dat het project vooralsnog naar verwachting verloopt en het beoogde beleidsdoel bereikt gaat worden

2. Afstemming met andere beleidsterreinen en FO/portefeuillehouder

Het onderwerp is besproken en afgestemd met de bestuurder en afgestemd met de afdeling F&C en BJC.

3. Dereguleringsstoets en Interactieve beleidsontwikkeling

Niet van toepassing.

4. Communicatie

Dit voorstel is **vertrouwelijk** kan **niet** op de openbare besluitenlijst worden geplaatst. Er wordt op een later fase gecommuniceerd over uitvoering van het project.

5. Financiële, personele en fiscale gevolgen en informatie-inrichting

Aan dit voorstel zijn wel financiële, personele of fiscale gevolgen of gevolgen m.b.t. de informatie-inrichting verbonden.

A. Financiële gevolgen:

Het voorstel past binnen de in de begroting 2017 opgenomen middelen. De uitgaven komen t.l.v. het krediet Subsidieregeling Snel Internet Groningen (601000). Dit krediet valt binnen het product Marktsectoren (630201) van de productgroep Marktsectoren (6302).

6. Risico's

Worden risico's voorzien bij dit voorstel? Ja.

Ten principale kan er gesteld worden dat het risico voor de provincie, door het sluiten en ondertekenen van onderhavige overeenkomsten, in de basis niet groter zijn geworden. Alles staat op valt nog steeds met de realisatie van de businesscase door Rodin Broadband Groningen bv. Als de vooraf gestelde doelstellingen gehaald worden zal er geen situatie ontstaan dat de provinciale lening niet afgelost wordt. Echter; de financiële **gevolgen** voor de provincie als Rodin Broadband Groningen bv de doelstellingen niet, of deels niet, haalt zijn anders geworden.

Financiële risico's provincie

Er zijn twee fundamentele risico's voor de provincie Groningen welke verandert zijn ten opzichte van de eerdere situatie (na ondertekening van de leningsovereenkomst tussen de provincie en Rodin Broadband Groningen bv op 17 november 2017.)

1. *Risico dat aflossingsbetalingen uitgesteld worden*

Op basis van de, in de samenwerkingsovereenkomst en daarbij behorende cashflow waterfall opgenomen voorwaarden kan een situatie ontstaan dat de provincie enkele jaren achter elkaar slechts een deel van de aflossing op de lening terugbetaald krijgt.

Dit risico is gemitigeerd door in het addendum op de leningsovereenkomst met Rodin Broadband Groningen bv op te nemen dat eventuele achterstallige aflossingsbetalingen, nadat de lening van ABN AMRO is afbetaald, ingehaald worden.

2. *Risico op insolventie van Rodin Broadband Groningen bv en oninbaarheid van (een deel van) de verstrekte lening*

Dit risico doet zich voor als de doelstellingen van het project onvoldoende gehaald worden en zich daardoor liquiditeitsproblemen voordoen bij Rodin Broadband Groningen bv. Ultimo zou dit kunnen leiden tot insolventie en faillissement van Rodin Broadband Groningen bv, waardoor de provincie een aanzienlijk deel van de lening af zal moeten schrijven.

Dit risico is gemitigeerd door

- het stellen van additionele zekerheden door de provincie (en ABN AMRO);
- de afspraak dat de businesscase na de ontsluiting van het aardbevingsgebied opnieuw geëvalueerd gaat worden waarbij, onder bepaalde voorwaarden (zoals beschreven in de adviesnotitie van PlasBossinade Advocaten) voor de provincie de mogelijkheid bestaat zich terug te trekken uit het project;

Financiële omvang van het risico ten opzichte van de, in de meerjarenbegroting opgenomen reservering

Omdat na de ontsluiting van het aardbevingsgebied het project opnieuw geëvalueerd wordt beperkt het financiële risico voor de provincie zich op dit moment tot maximaal € 5,7 miljoen euro. Dit is het lening deel van de beschikbaar gesteld subsidie dat door Rodin Broadband Groningen bv aangewend mag worden voor de realisatie van het NGA netwerk in het aardbevingsgebied. De subsidie van € 10 miljoen die door de EBG en de NCG beschikbaar zijn gesteld hebben als voorwaarde dat het aardbevingsgebied ontsloten is, wat feitelijk het geval zal zijn op het moment van her evaluatie. Derhalve loopt de provincie daarop geen risico.

Door de gestelde zekerheden zal de provincie vanuit het hypotheekrecht op het netwerk 65% van de (verkoop) waarde van het netwerk kunnen incasseren bij een faillissement van Rodin Broadband Groningen bv. Als minstens 50% van de aansluitingen in het aardbevingsgebied zijn aangesloten is de minimale waarde op dat moment naar verwachting $2400 \times € 1.500,- = € 3,6$ miljoen. De provincie kan aanspraak maken op 65% daarvan; zijnde € 2,340.000,- . Het financiële risico voor de provincie is in deze situatie **maximaal € 5,7 miljoen -/ € 2,34 miljoen = € 3,36 miljoen** .

Conclusie ten aanzien van het financiële risico voor de provincie.

Voor het aardbevingsgebied is het financiële risico voor de provincie beperkt. Het definitieve risicoprofiel van de lening kan opgesteld worden zodra er meer gegevens bekend rondom het succes van de vraagbundeling in het aardbevingsgebied. Totdat dit is vastgesteld moet rekening gehouden worden met het gebruikelijke minimale default risico op leningen van 20%.

Dit houdt in dat er een risico reservering van ten minste € 672.000,- (20% van € 3.36 miljoen) opgenomen moet zijn in de provinciale meerjarenbegroting. Bij het opstellen en goedkeuren van de regeling Snel internet in Groningen is in de meerjarenbegroting een reservering opgenomen van € 1,5 miljoen, welke voldoende is om de financiële risico's die op dit moment verbonden zijn aan het tekenen van onderhavige overeenkomsten, te dekken.

7. Staatssteun

Is in deze zaak sprake van staatssteun? Nee.

8. Beslispunten

1. Aangaan en ondertekenen van de Samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie Groningen, Rodin Broadband Groningen bv en ABN AMRO, conform bijgevoegd concept en de daarbij behorende annexen*;
2. Aangaan en ondertekenen van het addendum op de leningsovereenkomst tussen de provincie Groningen en Rodin Broadband Groningen bv conform bijgevoegd concept.

*De annexen zijn bij behandeling van deze zaak in GS nog niet definitief opgesteld. Ons is door PlasBossinade Advocaten verzekert dat het finaal maken van deze annexen niet meer kan leiden tot wijzigingen in de overeenkomsten. Derhalve zullen deze annexen in een later stadium, doch uiterlijk eind september, ter tekening aan de Commissaris van de Koning worden voorgelegd.